

CYFARFOD	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
DYDDIAD	7 Medi 2023
TEITL	Adolygiad Cyfansoddiad
Amcan	Derbyn cymeradwyaeth i addasiadau l'r Cyfansoddiad
ARGYMHELLIAD	Fod y Pwyllgor yn cefnogi y newidiadau arfaethedig i'r Cyfansoddiad ac yn argymhell i'r Cyngor Llawn eu bod yn cael eu mabwysiadu.
AWDUR	Swyddog Monitro

1. Rhagarweiniad

- 1.1 Bydd y Pwyllgor yn cofio i mi adrodd i'r cyfarfod a'r 25 o Fai 2023 fod gennyf fwriad adolygu y Cyfansoddiad yn rhannol er cwblhau diweddariadau yn Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiad(Cymru) 2021 ond hefyd cymryd y cyfle i adolygu yn ehangach. Mae wedi bod yn gyfnod sydd wedi gweld sawl newid l'r Cyfansoddiad wrth i'r Deddf ddod yn weithredol ac mewn gwirionedd mae'r newidiadau sydd ar ôl yn fater o ddod a'r tŷ i drefn. Fodd bynnag mae elfennau eraill o'r Cyfansoddiad sydd angen eu diweddarau unai oherwydd newidiadau cyfreithiol neu fod trefniadau neu amgylchiadau yn cyfiawnhau newid.
- 1.2 Mae'r materion sydd yn destun yr adroddiad yma yn elfennau o'r Cyfansoddiad mae angen i'r Cyngor Llawn eu mabwysiadu. Mae eraill sydd yn anorfod yn deillio o newidiadau cyfreithiol yn faterion sydd o fewn fy hawliau dirprwyedig. Caiff eraill eu newid drwy addasiadau i'r Cynllun Dirprwyo sydd yn fater y gall yr Arweinydd eu cyflawni. Mae newidiadau sydd yn cael eu cyflawni drwy drefniadau dirprwyedig yn parhau angen eu hadrodd l'r Cyngor Llawn er gwybodaeth.

2. Swyddogaethau y Cyngor Llawn

- 2.1 O dan y gyfundrefn Cabinet mae statud yn didoli cyfrifoldebau am swyddogaethau rhwng y Cyngor a'r Cabinet. Yn ôl Adran 13 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 sefydlir yr egwyddor fod pob swyddogaeth yn nwylo y Cabinet oni bai yr eithrir rhain l'r Cyngor a'i bwyllgorau gan reoliadau. Y prif reoliadau yn y cyd destun yma yw Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Trefniadau Gweithrediaeth) (Swyddogaethau a Chyfrifoldebau) (Cymru) 2007 sydd yn sail i'r Cyfansoddiad presennol ac yn didoli sawl swyddogaeth i'r Cyngor Llawn neu yn rhannol i'r Cyngor Llawn a'r Cabinet a.y.b . Fodd bynnag , gan eithrio un newid technegol ynglŷn a Cyd Bwyllgorau Corfforedig nid yw y rheoliadau yma wedi eu diweddarau ers 2007. Golygai hyn fod sawl mater statudol sydd yn y rhestr o swyddogaethau Cyngor Llawn wedi eu diddymu a'u di-sodli. Yn y cyfamser mae fframweithiau y Cyngor wedi newid, mae deddfau newydd megis Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 wedi creu fframweithiau newydd ac mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiad(Cymru) 2021 yn ei hyn wedi arwain at drefniadau newydd yn benodol felly Rhan 6 sydd ynglŷn a threfniadau perfformiad.
- 2.2 Rwyf wedi amlygu y newidiadau sydd yn cael eu hargymhell ar gyfer Rhan 4 o'r Cyfansoddiad yn **Atodiad 1 Rhan A**. Mae'r hyn sydd yn cael ei argymhell yn ganlyniad o'r

ffactorau uchod ac yn gyfrwng i roi gwell eglurder ynglŷn a'r materion fydd yn cael eu hystyried gan y Cyngor Llawn. Rwyf hefyd yn nodi elfen sydd yn dod yn fwy amlwg sef amgylchiadau lle mae Arweiniad Statudol yn hytrach na deddfwriaeth yn gofyn i fater gael ei ystyried gan y Cyngor Llawn. Yn anorfod dilynir arweiniad o'r fath e.e Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol neu Adroddiad Cyflwr y Farchnad ac mae'n briodol fod hyn yn cael ei gyfarch yn y Cyfansoddiad.

Mae Rhan 4 cyfredol I'w gael ar y ddolen isod:

[ADRAN-4-Y-CYNGOR-LLAWN.pdf \(llyw.cymru\)](#)

3. Rhan 6 Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021

3.1 Bydd y Pwyllgor yn ymwybodol o'r trefniadau newydd sydd yn ynglŷn a rheoli ac adrodd ar berfformiad Prif Gynghorau yn Rhan 6 o'r Deddf. Un o'r rhain yw adolygiad perfformiad gan Banel annibynnol. Mae'n ofyn statudol fod y Cyngor yn cynnal adolygiad perfformiad unwaith ystod tymor Cyngor. Disgrifir hyn yn yr arweiniad statudol (Atodiad 2) ar drefniadau perfformiad yn y termau canlynol:

“ 3.10 Bydd yr asesiad o berfformiad gan banel yn asesu i ba raddau y mae'r cyngor yn bodloni'r gofynion perfformiad, yn union fel y gwna'r cyngor drwy hunanasesiad. Nid oes a wnelo â rhestrau gwirio, nid math o arolygiad ydyw, ac nid yw'n archwiliad. Ei nod yw helpu'r cyngor i gyflawni ei ddyheadau drwy feithrin a gwella ei ddealltwriaeth o'r ffordd y mae'n gweithredu a sut y gall sicrhau y bydd yn gallu cynnig gwasanaethau effeithiol yn yr hirdymor.

3.11 Ni fydd y panel yn gyfrifol am ddwyn y cyngor i gyfrif, ond dylai roi barn allanol ar y ffordd y mae'r cyngor yn gweithredu. Ni fydd hyn yn disodli'r rôl a chwaraeir gan archwilyr, arolygwyr na rheoleiddwyr wrth roi sicrwydd. Mae a wnelo hyn â helpu cynghorau i ddeall sut y gallant wella'r graddau y maent yn bodloni'r gofynion perfformiad.

3.12 Mater i'r cyngor yw penderfynu sut i wneud y defnydd mwyaf effeithiol o'r asesiad o berfformiad gan banel a sicrhau y caiff ei ganfyddiadau eu defnyddio ochr yn ochr â ffynonellau eraill i benderfynu ar ei ddull o ymdrin â pherfformiad corfforaethol, llywodraethu a gwelliant.”

3.2 Mae tri dyletswydd statudol yn ynghlwm a cynnal asesiad panel;

(a) penodi panel asesiad perfformiad

(b) ymateb i adroddiad asesiad perfformiad gan banel

(c) ymateb i argymhellion ynglŷn ag ymateb i adroddiad gan banel.

Mae'r Ddeddf yn caniatáu i'r Cyngor briodoli y swyddogaethau yma unai i'r Cyngor Llawn neu y Cabinet. Ond, nid oes sgôp i ddirprwy y prif faterion yma ymhellach. Fe nodwch Atodiad 2 fod canllawiau statudol manwl ynglŷn a phenodi Panel. Fodd bynnag o'i benodi a derbyn cylch gorchwyl bydd y Panel wedyn yn mynd ati i gynnal ei waith a pharatoi adroddiad. Gyda hyn mewn golwg ac o ystyried natur y gwaith ynglŷn a sefydlu Panel o fewn y canllawiau statudol argymhellir rhannu y dyletswyddau yma gan osod y swyddogaeth i drefnu a phenodi panel gyda'r Cabinet ond fod yr ymateb i'r adroddiad a'r argymhellion yn cael eu cadw i'r Cyngor Llawn. Byddai hyn yn gydnaws a threfniadau adrodd ar berfformiad cyfredol ond yn golygu fod modd symud y sefydlu ymlaen yn amserol. Fe nodwch hefyd fod gan y Pwyllgor yma swyddogaeth mewn ystyried adroddiad

y Panel a rhoi sylwadau ac argymhellion ar yr adroddiad. Mae'r addasiadau i'w gweld yn Atodiad 1 Rhan B .

4. Rhybudd ar gyfer cwestiynau gan aelodau

- 4.1 Ar hyn o bryd mae'r cyfnod rhybudd ar gyfer cyflwyno rhybudd o gwestiynau gan aelodau l'r Cyngor llawn yn 2 ddiwrnod clir. Golygai hyn mewn wythnos arferol fod dau ddiwrnod gwaith o dderbyn y cwestiwn i baratoi a rhannu ateb. Mae cais wedi dod i ymestyn yr amser yma i 3 diwrnod gwaith fyddai yn golygu fod modd danfon y cwestiwn cyn diwedd yr wythnos flaenorol a rhoi amser ychwanegol i ymdrin a chwestiynau all fod ar faterion technegol a manwl.

Ceir gofyn cwestiwn dim ond os rhoddwyd rhybudd ohono trwy ei gyflwyno'n ysgrifenedig neu drwy bost electronig i'r Pennaeth Gwasanaethau Democraataidd ddim hwyrach na chanol dydd 3 diwrnod clir cyn diwrnod y cyfarfod.

5. Selio Contractau

- 5.1 Mae gofyn yn y Cyfansoddiad, fod rhai contractau sydd cael eu darparu dan sêl. Mae hyn yn seiliedig ar rhiniog ariannol sydd yn golygu fod angen gosod sêl y Cyngor ar gontractau sydd werth mwy na £50,000. Nid yw'r rhiniog yma wedi ei adolygu ers cryn nifer o flynyddoedd. Fy argymhelliad fyddai cynyddu rhiniog yma i £100,000 yn gyffredinol lle mae gofynnon selio neu arwyddo cytundebau ar sail y gwerth yma. Byddai hyn yn caniatáu i ystod o gontractau llai gael eu harwyddo heb ffurfioldeb selio.

Argymhelliad

Fod y Pwyllgor yn cefnogi y newidiadau arfaethedig l'r Cyfansoddiad ac yn argymhell l'r CYngor llawn eu bod yn cael eu mabwysiadu.